

KUVIEN KÄYTTÖ MAAHANMUUTTAJATAUSTAISTEN LASTEN KIELEN OPPIMISEN TUKENA

Kuvamateriaalipaketti Mustikkamäen päiväkodin Mäntymajan
toimipisteeseen

Tiivistelmä

Tekijä(t) Viitakangas, Jessica	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK Sivumäärä 33	Valmistumisaika Kevät 2020
Työn nimi Kuvien käyttö maahanmuuttajataustaisten lasten kielen oppimisen tukena Kuvamateriaalipaketti Mustikkamäen päiväkodin Mäntymajan toimipisteeseen		
Tutkinto Sosionomi (AMK)		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön tarkoitus oli tukea maahanmuuttajataustaisten lasten suomen kielen oppimista ja lasten osallisuutta päiväkodissa. Lisäksi sen tarkoitus oli edistää päiväkodin arjen sujuvuutta sekä lasten että työntekijöiden hyväksi. Tavoitteena oli tuottaa kuvamateriaalipaketti Mustikkamäen päiväkodin Mäntymajan toimipisteen käyttöön. Teoreettiset lähtökohdat koskivat maahanmuuttajataustaisten lasten varhaiskasvatusta sekä kuvien käyttöä päiväkodissa osallisuuden edistämiseksi ja kielen oppimisen tukemisessa. Opinnäytetyössä painottuivat heikon kielitaidon aiheuttamat haasteet päiväkodin arjessa ja kuvien hyödyntäminen niissä.</p> <p>Opinnäytetyö oli toiminnallinen, ja sen suunnittelussa käytettiin laadullisia menetelmiä. Opinnäytetyön aineisto saatiin toteuttamalla varhaiskasvatushenkilöstölle kirjallinen kysely, joka koostui avoimista kysymyksistä. Kyselyyn vastasivat kaikki Mäntymajan toimipisteen työntekijät. Vastaukset koottiin Word-tiedostoon, jossa ne jäsennettiin pienempiin osiin ja etsittiin niistä yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia. Aineiston jäsentäminen auttoi vertailemaan vastauksia ja poimimaan niistä toistuvia teemoja.</p> <p>Vastausten mukaan päiväkodin henkilökunta koki tarvitsevansa kaikkiin arjen tilanteisiin selkeitä ja havainnollistavia kuvia. Erityisesti vuorovaikutus- ja leikkitilanteet sekä lasten ohjeistaminen koettiin haastaviksi, kun lapset eivät ymmärtäneet suomen kieltä. Heikko kielitaito vaikutti myös kokonaisvaltaisesti lapsen osallisuuteen ja vaikutusmahdollisuuksiin päiväkodin arjessa, sillä eri asioiden sanoittaminen oli haastavaa.</p> <p>Tuloksista pääteltiin, että kuvista on hyötyä kieltä osaamattomien lasten varhaiskasvatuksessa. Kuvien valitsemisen lähtökohdat tulee olla arjessa sekä osallisuuden ja vuorovaikutuksen tukemisessa. Tulosten perusteella kielen oppimisella ja osallisuudella on yhteys. Kuvien käytöllä vahvistetaan osallisuuden kokemusta, joka kannustaa lasta vuorovaikutukseen. Vuorovaikutus puolestaan edistää kielen oppimista.</p>		
Asiasanat varhaiskasvatus, maahanmuuttajataustaisuus, osallisuus, kuvakommunikointi, AAC		

Abstract

Author(s) Viitakangas, Jessica	Type of publication Bachelor's thesis	Published Spring 2020
	Number of pages 33	
Title of publication Using Pictures to Support Language Learning for Children with an Immigrant Background Picture Material Package to Mustikkamäki Kindergarten's Mäntymaja Office		
Name of Degree Bachelor of Social Services		
Abstract <p>The purpose of the thesis was to support the learning of Finnish language and participation of children with an immigrant background in the kindergarten. In addition, its purpose was to promote kindergarten's everyday for children and employees. The aim was to make a picture package for the Mustikkamäki Kindergarten's Mäntymaja Office. The theoretical background concerned early education of children with an immigrant background and using pictures to promote participation and to support language learning. The thesis focused on the challenges by weak language skills and using pictures.</p> <p>The thesis was functional and it was planned with qualitative methods. The material of the thesis was obtained by conducting a written questionnaire to kindergarten's personnel. All the employees in Mäntymaja Office answered the questionnaire. The answers were compiled into a Word file where they were parsed and analyzed similarities and differences in them. The analysis of the data helped to compare answers and to find recurring themes.</p> <p>According to the results, kindergarten's personnel felt that they needed clear and illustrative pictures for all everyday situations. Particularly interaction, play situations and children's instruction were considered challenging when the children didn't understand Finnish. Weak language skills had a profound effect on children's participation and possibilities to influence in kindergarten because it was difficult for them to say different things in Finnish.</p> <p>The results concluded that the pictures were useful in the early childhood education of children without language skills. The starting point for choosing pictures should be everyday and support of participation and interaction. Based on the results, there is a connection between language learning and participation. Using pictures reinforces the experience of participation that encourages a child to interact. Interaction, in turn, promotes language learning.</p>		
Keywords early childhood education, immigrant background, participation, picture communication, AAC		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	OPINNÄYTETYÖN TAUSTA	3
2.1	Organisaation kuvaus	3
2.2	Tarkoitus ja tavoite.....	3
3	MAAHANMUUTTAJATAUSTAISEN LAPSEN VARHAISKASVATUS	4
3.1	Varhaiskasvatuksen merkitys maahanmuuttajataustaiselle lapselle.....	4
3.2	Maahanmuuttajataustaisen lapsen kielen oppimisen tukeminen	6
4	KUVIEN KÄYTTÖ PÄIVÄKODISSA	10
4.1	Kuvien käyttö maahanmuuttajataustaisten lasten tukena päiväkodin arjessa.....	10
4.2	Kuvat osallisuuden edistäjinä päiväkodissa	11
5	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN	13
5.1	Toiminnallinen opinnäytetyö	13
5.2	Kuvamateriaalipaketin suunnittelu	14
5.3	Kuvamateriaalipaketin toteutus.....	17
5.4	Kuvamateriaalipaketin arviointi	19
6	POHDINTA	21
6.1	Eettisyyden ja luotettavuuden tarkastelu.....	21
6.2	Opinnäytetyön arviointi	22
	LÄHTEET	26
	LIITTEET	32

1 JOHDANTO

Päiväkodissa kielen osaamisen merkitys on suuri. Valtakielen osaaminen avaa mahdollisuuksia vertaisryhmätoimintaan, leikkeihin ja salaisuuksiin. Kun lapsi osaa valtakieltä hyvin, hän kykenee tasavertaisena ottamaan osaa neuvotteluihin, joita lapset käyvät esimerkiksi ystävyys-suhteista, leikkirooleista ja -välineistä sekä tilojen käytöstä. Hyvä kielitaito myös auttaa lasta ymmärtämään opettajan ohjeita ja suoriutumaan erilaisissa oppimis- ja toimintatilanteissa. (Eerola-Pennanen 2013; von Grünigen, Kochenderfer-Ladd, Perren & Alsaker 2012; Moskal 2016.) Maahanmuuttajataustaiselle lapselle valtakielen oppiminen on tärkeää, jotta hän voi olla tasavertaisesti osallisena erilaisissa tilanteissa ja toimia vuorovaikutuksessa muiden kanssa sekä ilmaista itseään (Opetushallitus 2018, 41).

Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten kielellisiä taitoja ja kielellisten identiteettien kehittymistä (Opetushallitus 2018, 40). Vaikka päiväkodissa opetellaan suomea, on tärkeää, että kotona arvostetaan ja puhutaan silti lapsen äidinkieltä. Kieli on merkittävä osa identiteettiä ja määrittää, keitä olemme ja mihin ryhmiin kuulumme. (Lahden kaupunki 2012, 9.) Lisäksi monet tutkimukset eri puolilla maailmaa ovat todenneet, että oman äidinkielen osaaminen edesauttaa toisen kielen oppimista (Mäkelä 2007, Gyekyen & Ruposen 2018, 341, mukaan).

Yhä useammat varhaiskasvatuksen lapsiryhmät ovat nykyisin monikielisiä. Se aiheuttaa haasteita arkeen sekä lapsille että päivähoidon henkilökunnallekin. (Lahden kaupunki 2012, 7.) Puhetta tukevilla ja korvaavilla menetelmillä (AAC) voidaan tukea maahanmuuttajataustaisen lapsen viestien välittämistä ja ymmärtämistä päiväkodissa. AAC-keinot perustuvat näkö- ja tuntoaistiin, ja niitä ovat esimerkiksi kuvat, tukiviittomat ja esineet. (Halme & Vataja 2011, 31–32.) Tässä opinnäytetyössä käsitellään AAC-keinoista kuvien käyttöä. Kuvia käytetään tukena sanoille ja sanojen oppimiselle (Merikoski 2011, 124).

Opinnäytetyön toimeksianto tuli Mustikkamäen päiväkodin Mäntymajan toimipisteeltä Lahdesta. Toimipisteen lapsista 43 % on maahanmuuttajataustaisia. Päiväkodin arjen haasteet liittyvät yleisesti yhteisen kielen puuttumiseen ja arjen sanojen ymmärtämättömyyteen. Päiväkotiin tullessaan lapset oppivat nopeasti rutiinit, joiden mukaan toimia, mutta erityisesti uudet tilanteet aiheuttavat hankaluuksia. Kielitaidon puute näkyy muun muassa vuorovaikutustilanteiden haasteina. Esimerkiksi leikeissä syntyy ristiriitailanteita, jos lapsilla ei ole keskenään yhteistä kieltä. Myös perheiden ja henkilökunnan välinen viestiminen on haastavaa. (Soila 2019.)

Paremminkin kieltä osaavat lapset toimivat myös toisinaan tulkkeina henkilöstön ja heikommin kieltä osaavien lasten välillä. He esimerkiksi kääntävät opettajan antamia ohjeita

toisille lapsille ja auttavat heitä osallistumaan toimintaan (Soila 2019.) Tämä on Eerola-Pennasen (2013) mukaan tyypillistä maahanmuuttajataustaisille lapsille. Kauemmin lapsiryhmässä olleet toimivat usein uusille, heikosti valtakieltä osaaville lapsille eräänlaisina oppaina ja "siltoina" uuteen kulttuuriin ja päiväkodin sosiaaliseen maailmaan. Samalla he tukevat ja ylläpitävät omaa kulttuurista identiteettiään uudessa ympäristössä. (Guo & Dalli 2012, Eerola-Pennasen 2017, 240, mukaan.)

Opinnäytetyön tarkoitus on tukea maahanmuuttajataustaisten lasten suomen kielen oppimista. Opinnäytetyön tarkoituksena on myös tukea päiväkodin arkea sekä työntekijöiden että lasten hyväksi. Lisäksi sen tarkoitus on edistää suomen kieltä heikosti osaavien lasten osallisuutta päiväkodin arjessa. Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa materiaalipaketti arjen kuvista päiväkodin käyttöön.

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA

2.1 Organisaation kuvaus

Mustikkamäen päiväkodilla on Lahdessa kolme toimipistettä, joista opinnäytetyö tehdään Mäntymajan toimipisteeseen. Hoitopaikkoja on kaikissa toimipaikoissa yhteensä 102 (Lahden kaupunki 2019). Mäntymajan toimipisteessä näkyy vahvasti maahanmuuttajaväestön suuri määrä. Lapsia on yhdeksästä eri kansallisuudesta. Mäntymajan toimipisteen 28 lapsesta noin 43 % on maahanmuuttajataustaisia. (Soila 2019.)

Mustikkamäen päiväkodin arvoja ovat turvallisuus, kielen ja vuorovaikutuksen painottuminen sekä luonto. Turvallisuudella tarkoitetaan, että aikuiset huolehtivat lapsesta, ja lapsella on oikeus leikkiä. Kieli ja vuorovaikutus kuvaavat, että lasta tuetaan kertomaan ajatuksensa ja tunteensa sekä kuuntelemaan muita. Silloin on helpompaa tulla yhdessä toimeen. Luontoon tehdään retkiä, ja metsässä leikitään, liikutaan ja ihmetellään. Päiväkoti tarjoaa monipuolista hoitoa, kasvatusta ja opetusta lasten ja perheiden erilaiset tarpeet huomioiden. Perheiden ja muiden yhteistyötahojen kanssa tehdään yhteistyötä siten rakentaen yhteisöä, jossa voidaan jakaa arjen ilot ja surut. (Mustikkamäen päiväkodin perehdytyskansio 2019.)

Mustikkamäen päiväkodin toiminnan perustana ovat lapsen ja perheen kunnioittaminen, erilaisuuden hyväksyminen sekä luottamus henkilöstön ja perheiden välillä. Tärkeänä pidetään myös kestävään elämäntapaan ja vastuullisuuteen kasvamisen tukemista. Lasta pidetään sylissä ja kannustetaan, opastetaan oikean ja väärän erottamisessa sekä toisen huomioimisessa. Leikin merkitys on tärkeä. (Lahden kaupunki 2019.)

2.2 Tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyön tarkoitus on tukea maahanmuuttajataustaisten lasten suomen kielen oppimista. Opinnäytetyön tarkoituksena on myös tukea päiväkodin arkea sekä työntekijöiden että lasten hyväksi. Lisäksi sen tarkoitus on edistää suomen kieltä heikosti osaavien lasten osallisuutta päiväkodin arjessa. Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa materiaalipaketti arjen kuvista päiväkodin käyttöön.

3 MAAHANMUUTTAJATAUSTAISEN LAPSEN VARHAISKASVATUS

3.1 Varhaiskasvatuksen merkitys maahanmuuttajataustaiselle lapselle

Suomessa varhaiskasvatus tarkoittaa lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuutta, jossa painotetaan erityisesti pedagogiikkaa (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 2 §). Sen toimintamuotoja ovat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito ja avoin varhaiskasvatustoiminta. Kunnan tehtävänä on huolehtia, että varhaiskasvatusta on saatavissa lapsille ja perheille heidän tarpeidensa mukaan. Opetus- ja kulttuuriministeriölle kuuluvat varhaiskasvatuksen ohjaus, yleinen suunnittelu sekä seuranta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020.) Varhaiskasvatukseen ovat oikeutettuja lapset, jotka eivät vielä ole oppivelvollisuusikäisiä, sekä erityisolosuhteissa myös sitä vanhemmat lapset (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 1 §).

Varhaiskasvatuksen keskeisinä tavoitteina ovat muun muassa jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaisen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin edistäminen sekä lapsen oppimisen edellytysten ja elinikäisen oppimisen tukeminen. Lisäksi varhaiskasvatuksella toteutetaan lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja varmistetaan kehittävä, oppimista edistävä ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö. Antamalla kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen edistetään yhdenvertaisuutta ja sukupuolten välistä tasa-arvoa sekä tuetaan valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 3 §.)

Varhaiskasvatus on osa lapsen kasvua ja oppimisen polkua. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan perustana ovat lapsuuden merkityksen ymmärtäminen sekä tietämys lasten kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta. Tärkeää on myös tuntee jokainen lapsi ja ottaa toiminnassa huomioon jokaisen yksilöllinen kehitys. Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus ovat johdonmukainen kokonaisuus ja perusta lapsen elinikäiselle oppimiselle. Laadukkaan kokonaisuuden peruspilareita ovat varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen henkilöstön tuntemus koulutusjärjestelmästä sekä sen eri vaiheiden keskeisistä tavoitteista, ominaispiirteistä ja käytännöistä. (Opetushallitus 2018, 19–20.)

Maahanmuuttaja on yleiskäsite, joka sisältää pakolaiset, turvapaikanhakijat, siirtolaiset ja paluumuuttajat. Maahanmuuttajalla tarkoitetaan yleisesti henkilöä, joka on muuttanut toiseen maahan ja asuu siellä pysyvästi tai väliaikaisesti, mutta jossa hän ei ole syntynyt (Paavola & Talib 2010, 30). Maahanmuuttajataustaisuudella tarkoitetaan ns. toisen polven

maahanmuuttajia eli ulkomailta Suomeen tulleiden maahanmuuttajien Suomessa syntyneitä lapsia (Rapo 2011).

Maahanmuuttajataustaisten perheiden ja heidän lastensa tulevaisuuden rakentumisessa varhaiskasvatuksella on hyvin merkittävä rooli (Helsingin kaupunki 2019). Aikaisen päiväkotialoituksen voidaan ajatella tukevan lasten kotiutumista suomalaiseen yhteiskuntaan (Rumbaut 2007, Kuusiston 2010, 68, mukaan). Monikulttuurinen varhaiskasvatus tukee maahanmuuttajataustaisen lapsen kasvua kahden kulttuurin sekä suomalaisen yhteiskunnan jäseneksi. Lisäksi varhaiskasvatuksesta on merkittävää hyötyä koko perheen kotoutumisprosessille. (Turun kaupunki 2019.)

Varhaiskasvatus nähdään osana kulttuurisesti monimuotoista yhteiskuntaa, jolle kulttuurinen monimuotoisuus on voimavara. Lapsen oikeus omaan kieleensä, kulttuuriinsa, uskontoonsa ja katsomukseensa on perusoikeus. Kasvatuksessa hyödynnetään sekä suomalaista kulttuuriperintöä ja kansalliskieliä että ympäristön kielellistä, kulttuurista ja katsomuksellista monimuotoisuutta, mikä edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstöltä myös tietoa toisista kulttuureista ja taitoa ymmärtää asioita monesta näkökulmasta. (Opetushallitus 2018, 31.)

Maailman globaalistuessa Suomi muuttuu yhä monikielisemmäksi. Myös vieras- ja monikielisten lasten määrä varhaiskasvatuksessa lisääntyy koko maassa. Vieraskielisyydellä tarkoitetaan, että yksilön äidinkieli on jokin muu kuin suomi, suomenruotsi, suomalainen viittomakieli tai romanikieli. Vieraskielinen lapsi oppii suomea suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa hyödyntäen oman äidinkielen osaamista. (Gyekye & Ruponen 2018, 339–340.)

Yhä useammat varhaiskasvatuksen lapsiryhmät ovat nykyisin monikielisiä. Se aiheuttaa haasteita arkeen sekä lapsille että päivähoiton henkilökunnalle. Aiemmin monikulttuuristen lasten kasvatuksessa tavoitteena on ollut mahdollistaa lapsen kasvaminen kaksikieliseksi, jolloin lapsen kieliksi on ajateltu tämän oma äidinkieli ja suomen kieli. Nykyisin käytetään monikielisyyden käsitettä, sillä jo pienikin lapsi voi todellisuudessa puhua useampaa kuin kahta kieltä. Monikielisyyden käsite myös ohjaa huomiota yksilön kielitaidosta koko ryhmän monikielisyyteen. (Lahden kaupunki 2012, 7.)

Varhaiskasvatussuunnitelmaan sisältyy kaksikielisyyden suunnitelma, johon lapsikohtaisen työn suunnittelu ja arviointi pohjautuvat (Helsingin kaupunki 2019). Varhaiskasvatuksessa tuetaan ja vahvistetaan maahanmuuttajataustaisten lasten suomen kielen oppimista myös arjen tilanteissa ja suunnitelluissa toimintahetkissä. Tarvittaessa tulee järjestää tehostettua suomen kielen pienryhmäopetusta. (Turun kaupunki 2019.) Tavoitteena on toiminnallinen kaksikielisyyys, joka tarkoittaa, että lapsi pystyy aktiivisesti puhumaan,

ymmärtämään ja ajattelemaan kahdella kielellä sekä automaattisesti vaihtamaan niitä, vaikka taitotaso ei olisikaan molemmissa kielissä sama (Hassinen 2005, Kivijärven 2017 mukaan).

Varhaiskasvatuksen tehtävä on yleisestikin vahvistaa lasten kielellisiä taitoja ja kielellisten identiteettien kehittymistä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan varhaiskasvatuksen tulee vahvistaa lasten uteliaisuutta ja kiinnostusta kieliin, teksteihin ja kulttuureihin. Kehittyvät kielelliset taidot avaavat lapsille uusia vaikuttamisen keinoja, mahdollisuuksia osallisuuteen ja aktiiviseen toimijuuteen. Kielen oppiminen on tärkeää, sillä sen avulla lapsi ottaa haltuun erilaisia tilanteita ja toimii vuorovaikutuksessa muiden kanssa sekä ilmaisee itseään ja hankkii tietoa. (Opetushallitus 2018, 40–41.)

Maahanmuuttajataustaisen lapsen on hyvä olla varhaiskasvatuksen piirissä myös siksi, että kielen oppimisen lisäksi hän saa tukea yhteisöön kuulumisesta. Tästä on hyötyä tulevaisuudessa koulun aloittamisessa ja syrjäytymisen ehkäisemisessä. (Hassinen 2005, 144, Tikka-Uguccionin 2016 mukaan.)

3.2 Maahanmuuttajataustaisen lapsen kielen oppimisen tukeminen

Kieli on itsessään ihmisen lajityyppinen ominaisuus. Se on sosiaalisen vuorovaikutuksen, ajattelun sekä ajatusten, kokemusten ja tunteiden ilmaisun väline. Kielellä on valtaa, sillä koko inhimillinen kulttuuri lepää kielen varassa. Tieto kielestä auttaa ihmistä ymmärtämään ja jäsentämään kokemuksiaan. (Virtanen 2012, 8.)

Kieli on myös merkittävä osa identiteettiämme. Se määrittää osaltaan, keitä olemme ja mihin ryhmiin kuulumme. (Lahden kaupunki 2012, 9.) Äidinkieli on ihmiselle tunteiden, ajattelun ja käsitteiden kieli (Kivijärvi 2017, 257). Olisi tärkeää, että vaikka päiväkodissa opetellaan suomea, kotona puhutaan silti äidinkieltä. Kun kotona puhutaan ja arvostetaan äidinkieltä, myös lapsi oppii arvostamaan sitä, sillä yleensä lapsi ihailee vanhempiaan ja ottaa heistä mallia. Vanhemmat ovat tärkeä kielimalli. Lisäksi vanhempien oma asenne suomen kielen oppimiseen yleensä siirtyy lapselle. (Lahden kaupunki 2012, 9.)

Monet tutkimukset eri puolilla maailmaa ovat myös todenneet, että oman äidinkielen osaaminen edesauttaa toisen kielen oppimista (Mäkelä 2007, Gyekyen & Ruposen 2018, 341, mukaan). Lahden S2-opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman (2012, 9) mukaan vankka oman äidinkielen taito edistää myös koulunkäyntiä suomen kielellä: jos lapsi osaa kouluun mennessä hyvin äidinkieltään, hänen on koulussa helpompi oppia lisää suomea. Teissin (2007) mukaan pohja kaksikielisyydelle luodaan varhaislapsuudessa. Oma vanhempi on usein ensisijainen ja pätevin oman äidinkielen opettaja. (Teiss 2007, Gyekyen & Ruposen 2018, 341, mukaan.) Käsitteitä ja sanastoa on hyvä omaksua ensin omalla

äidinkiellellä, sillä se helpottaa niiden oppimista toisella kielellä. Lapsi voi oppia useita kieliä yhtä aikaa. Tällöin tulisi noudattaa yksi kieli – yksi aikuinen -periaatetta. Vastuu lapsen oman äidinkielen ylläpitämisestä ja oppimisesta on ensisijaisesti huoltajalla. (Kivijärvi 2017, 257.)

Äidinkielen avulla lapsi myös ylläpitää suhteitaan perheeseen ja sukulaisiinsa (Kivijärvi 2017, 257). Vanhemman ja lapsen yhteinen äidinkieli on hoivan, välittämisen ja rajojen asettamisen kieli. Lapsen äidinkielen taidon tulee kehittyä, jotta vanhemman ja lapsen yhteys säilyy. Jos yhteys kärsii, vanhempi ei enää tavoita kielellä lastaan, jolloin hänen on vaikeampi tunnistaa lapsen tunteita ja tarpeita. Tämä voi aiheuttaa hankaluuksia esimerkiksi murrosiässä. Kieli on myös niin suuri osa identiteettiä, että jos lapsi jossain vaiheessa luopuu äidinkielestään kokonaan ja vaihtaa kielensä kokonaan suomeksi, tämä voi olla minäkuvaa ja identiteettiä ravisuttava kokemus. (Lahden kaupunki 2012, 9.) Kun vieraskielinen lapsi aloittaa suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa, varhaiskasvatushenkilöstön on hyvä keskustella vanhempien kanssa äidinkielen merkityksestä lapsen oppimisen ja identiteetin kehittymisessä (Gyekye & Ruponen 2018, 341). Vanhemmille voi olla haastava tehtävä kehittää lapsen äidinkielen taitoa suomenkielisessä ympäristössä, joten varhaiskasvatushenkilöstön tulisi tukea heitä siinä. Vanhempien on tärkeää tukea ja kannustaa lasta säilyttämään oma äidinkielensä suomen kielen rinnalla. (Lahden kaupunki 2012, 9.)

Helsingin kaupungin monimuotoisuuden kehittämissuunnitelman osana toteutetun Monikulttuuriset lapset ja aikuiset päiväkodeissa (MUCCA) -tutkimuksen (2010) mukaan yleisesti suositellaan, että lapsi oppisi ensin kunnollisesti kotikielen ja menisi vasta sitten päiväkotiin. MUCCA-tutkimuksessa mukana olleissa päiväkodeissa oli kuitenkin eriaviä mielipiteitä. Koettiin, että kun alle 3-vuotiaiden lasten ryhmissä muutenkin opetellaan kieltä ja esimerkiksi nimetään ja sanoitetaan arjen toimintoja, maahanmuuttajataustaiset lapset oppivat kieltä siinä samalla. Kävi myös ilmi, että kielen oppiminen voisi olla sosiaalisestikin helpompaa pienelle lapselle, ja siksi erityisesti maahanmuuttajataustaiset lapset hyötyisivät aikaisesta päiväkodin aloituksesta. Toisaalta lapset oppivat kieltä helposti myöhemmin. Aikaisessa päivähoiton aloituksessa on riskinä, että oman äidinkielen merkitys jää vähäisemmäksi ja hiipuu jopa kokonaan pois. Tällöin äidinkieltä olisi tiedostaen tuettava kotona vanhempien toimesta. Jokaisen lapsen ja perheen tilanne kannattaa kuitenkin arvioida erikseen. (Kuusisto 2010, 68.)

Pienet lapset ottavat usein kontaktia aikuisiin tavalla tai toisella, vaikka yhteistä kieltä ei olisikaan. Oppimista voi tapahtua paljonkin ennen kuin lapsi alkaa itse käyttää aktiivisesti kieltä. Keskeisiä kielenkehityksen tukitoimia päiväkodin arjessa ovat kuvat, lorut, laulut,

ilmeet ja eleet sekä jatkuva toisto. MUCCA-tutkimus osoitti, että ymmärryksen varmentamiseksi lapseen on hyvä ottaa katsekontakti, nimetä asioita kuvista sekä selittää samaa asiaa eri tavoilla. Monikulttuuristen lasten kohdalla pyritään mahdollisimman selkeään ilmaisuun: lyhyisiin lauseisiin ja selkeään artikulaatioon. Isompien lasten kohdalla pienryhmätuokiot ovat tehokkaita kielen oppimisen kannalta. (Kuusisto 2010, 84–86.)

MUCCA-tutkimuksen mukaan lasten suomen kielen tukeminen näyttäytyi keskeisenä tavoitteiden ja tukitoimien osana tutkimuksessa mukana olleissa päiväkodeissa. Tämä tuli esiin sekä vanhempien että varhaiskasvatushenkilöstön mielipiteissä. Erityisesti leikkisäntö perusilmausten oppiminen on suomea opetteleville lapsille tärkeää, sillä se mahdollistaa sosiaalisen vuorovaikutuksen ja kielen oppimisen. Kaverisuhteiden syntyminen myötä sanavarasto ja motivaatio kielen oppimiseen karttuvat nopeasti. (Kuusisto 2010, 61–62.) Aikuisen tehtävä on järjestää tilanteita, jotka houkuttavat lasta käyttämään suomen kieltä. Maahanmuuttajataustaista lasta tulee rohkaista leikkimään toisten lasten kanssa. Kieltä opitaan ennen kaikkea sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Leikkiminen, leikin mallintaminen ja sen sanoittaminen luo vuorovaikutustilanteita ja tuo kielen mukaan toimintaan. (Lahden kaupunki 2012, 5.)

Yleisesti päiväkodin toimintaa suunnitellessa tulisi huomioida, että toiminta tukisi lapsen itsetuntoa, vertaissuhteita, kehityksen eri osa-alueita, vuorovaikutusta ja kielen kehittymistä. Maahanmuuttajataustaisen lapsen arjessa suomen kielen kehittyminen on tärkeä tekijä, joka tulee erityisesti huomioida. Toiminnassa ja vuorovaikutuksessa tulisi näkyä sekä hyväksyä lapsen oma kulttuuri ja äidinkieli. Vuorovaikutus ja oppiminen ovat mahdollisia kaikissa arjen tilanteissa. Ne tulisi järjestää niin, että kielellinen vuorovaikutus ja lapsen kohtaaminen mahdollistuvat. (Kivijärvi 2017, 254.)

Varhaiskasvattajan tulee tiedostaa, että kielet ovat läsnä kaikessa toiminnassa. Jokainen lapsen kanssa työskentelevä on lapselle kielellinen malli. (Kivijärvi 2017, 254.) Puhutaan kielitietoisesta varhaiskasvatuksesta. Kielitietoinen varhaiskasvatus tarkoittaa, että tiedotetaan kielten olevan jatkuvasti ja kaikkialla läsnä. Henkilöstö ymmärtää, että kielellä on keskeinen merkitys lapsen kehittämisessä, oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja identiteettien rakentumisessa sekä yhteiskuntaan kuulumisessa. Lasten kielelliset lähtökohdat tulee huomioida ja antaa heille mahdollisuuksia vaihteleviin kielenkäytön tilanteisiin. (Opetushallitus 2018, 31.)

Kasvattajan rooli on rohkaista lasta käyttämään suomen kieltä ja tehdä esimerkiksi avoimia kysymyksiä keskustellessaan hänen kanssaan. Puhetta tulee havainnollistaa ilmein, elein ja kuvin. Lasta kuuntelemalla ja hänen kanssaan keskustelemalla työntekijä saa tietoa lapsen suomen kielen taitotasosta. Kasvattajan tehtävä on lisäksi tukea lapsen

kielenkäyttöä tarjoamalla luontevan puheen malli. Ohjeiden, kieltojen ja varoitusten antamisessa on perusteltua käyttää selkeää kieltä: normaalia hitaampaa puhetempoa, lyhyitä lauseita ja korostetun selkeää artikulointia. Normaalissa vuorovaikutuksessa puheen yksinkertaistaminen liikaa ei ole tarpeellista, koska tällöin yksinkertaistuu myös lapsen saama kielellinen malli. (Lahden kaupunki 2012, 5.)

4 KUVIEN KÄYTTÖ PÄIVÄKODISSA

4.1 Kuvien käyttö maahanmuuttajataustaisten lasten tukena päiväkodin arjessa

Huhtasen (2012) mukaan puhetta tukevaa kommunikointia (Augmentative communication) käytetään silloin, kun puhe on niin epäselvää tai puutteellista, ettei viesti tule ymmärretyksi. Kuvan käyttö vuorovaikutustilanteessa auttaa vastaanottajaa ymmärtämään viestin. Väliaikainen tarve käyttää muuta keinoa kuin puhetta, esimerkiksi vieraskielisyys, kuuluu tähän ryhmään. (Huuhtanen 2012, 15.) Myös Halmeen ja Vatajan (2011) mukaan puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointikeinot eli AAC-keinot soveltuvat hyvin suomen kielen tukemiseen. AAC-kuvien avulla lasta voidaan esimerkiksi auttaa jäsentämään toimintaansa, suunnittelemaan sitä etukäteen sekä seuraamaan sen toteutumista. (Halme & Vataja 2011, 31.)

Päiväkodin arjessa kuvallisen materiaalin käytöllä pystytään muokkaamaan lapsen oppimisympäristöä hallittavaksi sekä tukemaan aktiivista toimintaa ja vuorovaikutusta. Esimerkiksi kuvitettu päiväjärjestys luo turvallisuutta, kun lapsi voi seurata kuvista, mitä päivän aikana tai seuraavana tapahtuu. Kuvat tukevat sekä kommunikointia että ajattelua. (Kerola 2003, 175, 183, Haleniuksen 2012 mukaan.) Kuvat auttavat jäsentämään tilanteita sekä ymmärtämään syitä ja seurauksia (Rautamies, Laakso & Poikonen 2011, 210–212, Haleniuksen 212 mukaan). Kuvia voidaan käyttää myös muistin apuna (Ranua 2019, 5).

Kaikissa päivittäisissä varhaiskasvatuksen toiminnoissa on tärkeää käyttää kuvia. Kuvat motivoivat lasta yrittämään itse ja tukevat siten lapsen omatoimisuutta. Tullessaan ymmärretyksi lapsi saa onnistumisen kokemuksia. Tällä tavoin kuvienkäyttö voi kohottaa hänen itsetuntoaan. Kuvat ovat myös konkreettisia ja pysyviä, ja rauhoittavat lasta pysähtymään. (Ranua 2019, 4.)

Kuvien avulla pystytään auttamaan lasta ilmaisemaan itseään ja ymmärtämään muita ihmisiä. Sillä ehkäistään lasta turhautumasta ja ahdistumasta siitä, ettei hän tule ymmärretyksi tai ymmärrä muita ihmisiä. On myös riskinä, että lapsi passivoituu ja tottuu siihen, että muut puhuvat hänen puolestaan. Kuvat rentouttavat ja innostavat lasta ilmaisemaan itse itseään yhä enemmän kaikin keinoin. (Ketonen, Launonen, Ikonen, Salmi, Palmroth, Röman & Mattinen 2014, 204–205.)

Kivijärven (2017) mukaan materiaalit, jotka soveltuvat yleisesti kielen tukemiseen, sopivat myös toisen kielen opetukseen. Vieras- ja monikielisten lasten kehitykseen liittyvien tuki-toimien tulisi olla luonteva osa arkea. Sitä tulee miettiä tarkoituksenmukaisesti ryhmän lasten kannalta ottaen huomioon jokaisen vahvuudet ja tuentarpeet. On kiinnitettävä huomiota siihen, että lapsi pystyy jäsentämään päivän jollain lailla myös ilman kieltä.

Esimerkiksi kuvilla voidaan tukea lasta hahmottamaan varhaiskasvatusympäristön elementit: ajan, tilan, paikan ja henkilöt. (Anttinen & Kivijärvi 2009, Kivijärven 2017 mukaan.)

Kasvattajan tulisi pyrkiä tukemaan maahanmuuttajataustaisen lapsen kielen oppimista monin eri tavoin. Esimerkiksi arjen sanoittaminen, eleet sekä päivärytmin ja arjen perustilanteiden näyttäminen kuvakorteista ovat tärkeitä keinoja siihen. (Kuusisto 2010, 60–61, 84). Kuvat ovat tukena sanoille. Jotta kuvat voivat olla vuorovaikutuksessa luonnollisena tukena, aikuisen tulee mallittaa niiden käyttöä ja mahdollistaa kuvien helppo saatavuus. (Merikoski 2011, 124.)

Puheen tuottamisen ja ymmärtämisen tukeminen käyvät käsi kädessä (Ketonen, Palmroth, Röman, Salmi & Poikkeus 2004, 188). Lapsen puheen ymmärtämisen vaikeus on vaikeampi havaita kuin puheen tuottamisen, sillä lapsi rutinoituu arkisiin toimintoihin nopeasti. Hän toimii tutuissa tilanteissa oikein, mutta uudessa tilanteessa ymmärtämättömyys näkyy, kun lapsi vastaa kysytyyn kysymykseen väärin tai toimii eri tavalla kuin on pyydetty. (Kömi 2010, 23.) Aron ja Siiskosen (2014, 196) mukaan konkreettiset tilannevihjeet auttavat lasta, jonka kieli on puutteellinen, sillä hän ei kykene soveltamaan oppimiaan asioita vaihtuvissa tilanteissa. Konkreettisen materiaalin avulla autetaan lasta luomaan mielikuvia, mikä tukee ymmärtämistä, oppimista ja muistamista. Kuvaa vihjeenä käyttämällä aikuinen voi auttaa lasta muistamaan tilanteeseen liittyvän säännön tai toimintatavan. Kuvia pystytään hyödyntämään kaikissa arjen siirtymä- ja toimintatilanteissa.

4.2 Kuvat osallisuuden edistäjinä päiväkodissa

Yleisesti ottaen osallisuus ymmärretään tunteena, joka syntyy, kun ihminen on osallisena jossakin yhteisössä. Lapsen osallisuudessa on kyse siitä, että lapsi on mukana oman etunsa turvaamiseksi tehtävän työn määrittämisessä, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Mahdollisuus olla osallisena asioiden käsittelyssä on ratkaisevaa ihmisen identiteetin kehittymisen kannalta. Osallisuus on yksi kasvun ja kehityksen perusedellytyksistä. (Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos 2019.) Lapsen osallisuus on kohtaamista, kunnioittavaa vuorovaikutusta, äänen antamista ja mielipiteiden kuulemistä omassa lähijärjessä sekä ennen kaikkea yhdessä suunnittelua ja yhdessä tekemistä (Kataja 2018).

Varhaiskasvatuksessa osallisuudessa on kyse lapsen kuulemisesta hänelle sopivimmalla tavalla, herkkyydestä havainnoida lasta ja hänelle merkityksellisiä asioita sekä antaa lapselle mahdollisuuksia osallistua toiminnan suunnitteluun omalla tavallaan ja omista lähtökohdistaan. Osallisuus ei ole sitä, että lapsi päättää aivan kaikesta, ja aikuinen muuttuu passiiviseksi. Kasvattajan rooli on olennaisinta koko osallisuusajattelussa. Osallisuuden

toteutuminen vaatii aktiivisen ja läsnä olevan kasvattajan, joka tarttuu lasten aloitteisiin ja kiinnostuksen kohteisiin toiminnan lähtökohtana. (Kataja 2018.)

Maahanmuuttajataustaisen lapsen suomen kielen ymmärtäminen tai tuottaminen voi olla alkuvaiheessa työlästä (Halme & Vataja 2011, 31). Kuvallisen materiaalin käytöllä voidaan helpottaa lapsen osallistumista silloin, kun puhetta ei ole ja toisaalta tukea kielen oppimista, jotta lapsi saisi lisää mahdollisuuksia vaikuttaa puhutun kielen avulla (Halenius 2012, 17). Kuvat tukevat oman toiminnan suunnittelua ja seuraamista sekä ajan, paikan, toimintojen ja esineiden käyttötarkoitusten jäsentämistä. Kuvien käytöllä voidaan tukea lapsen osallisuutta. Esimerkiksi leikkitaulun kuvat auttavat lasta kertomaan, mitä leikkiä hän haluaa leikkiä, tai ruokailutilanteessa lapsi voi kuvilla näyttää, mitä juotavaa hän haluaa. AAC-kuvat antavat lapselle myös mahdollisuuden tehdä aloitteita, eikä vain vastata kysymyksiin. (Halme & Vataja 2011, 31.)

Kuvat tukevat sekä puheen ymmärtämistä että sen tuottamista. Lauluja, loruja ja leikkejä voidaan kuvittaa, jotta lapsen on helpompi seurata ja tuntea olevansa toiminnassa mukana. Kuvat helpottavat laulujen ja lorujen sanojen mieleen painamista. Kuvilla tuettu leikki tukee maahanmuuttajataustaisen lapsen osallisuutta leikeissä. Esimerkiksi kauppa-leikissä suomen kieltä osaamaton lapsi voi kuvista osoittamalla valita, mitä haluaa ostaa. Leikkejä varten voidaan rakentaa myös kuvitettuja leikkitauluja yhdessä lapsen kanssa. (Halme & Vataja 2011, 31.)

Kuvia käytetään tehokkaasti ilmaisemaan viestejä ja niillä voidaan ”nimikoida” ympäristön tiloja ja esineitä. Kuvien käyttö ei kuitenkaan sulje pois muiden mahdollisten luonnollisten kommunikointikeinojen käyttöä. Kaikkia keinoja tulisi hyödyntää. Esimerkiksi katseet, katsekontaktit, kehon asennot sekä ilmeet ovat oheiskeinoja kommunikoinnille. Lisäksi myös pelkkä osoittaminen on yksi ihmiselle luontaisista tavoista kommunikoida. Lapselle voidaan antaa päiväkodissa valinnan mahdollisuus arkisissa asioissa, esimerkiksi hän voi osoittamalla näyttää minkä paidan haluaa laittaa päälleen tai millä lelulla leikkiä. (Huuhtanen 2011, 15, 58.)

Haleniuksen (2012) tutkimuksessa osoittautui, että kuvallisen materiaalin käyttö vahvisti erityistä tukea tarvitsevien lasten mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa omaan elämäänsä. Tutkimukseen haastateltujen mukaan kuvat vahvistavat lapsen kommunikaatiota sekä kykyä ja tarvetta olla aktiivinen ja tehdä aloitteita. Kuvien avulla lapsi pystyy itse ilmaisemaan, mitä haluaa tai tuntee, ja siten päättämään omasta toiminnastaan. Kun lapsi saa mahdollisuuden ilmaista omia tarpeitaan ja halujaan, hän saa kokemuksen itsestään aktiivisena toimijana. Tällöin kommunikaation vahvistuminen lisää myös lapsen osallistumisen mahdollisuuksia. (Halenius 2012, 56.)

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

5.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toiminnallinen opinnäytetyö on yksi ammattikorkeakoulun opinnäytetyön muoto. Se tavoittelee ammatillisessa kentässä käytännön toiminnan ohjeistamista, opastamista, järjestämistä tai järjeistämistä. Toiminnallinen opinnäytetyö voi koulutusalan mukaan olla muoltaan ohje, ohjeistus, opastus tai jonkin tilaisuuden tai tapahtuman suunnittelu ja toteutus. Siihen kuuluu aina raportti ja produkti. Toteutustapana voi olla kohderyhmän mukaisesti esimerkiksi kirja, kansio, vihko, opas, verkkojulkaisu tai muunlainen tuote. (Airaksinen 2009, 6–8.)

Tämä opinnäytetyö on toiminnallinen, ja sen tarkoitus on tukea maahanmuuttajataustaisten lasten suomen kielen oppimista sekä edistää heikosti suomen kieltä osaavien lasten osallisuutta päiväkodin arjessa. Lisäksi sen tarkoitus on tukea päiväkodin arkea sekä työntekijöiden että lasten hyväksi. Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa materiaalipaketti arjen kuvista päiväkodin käyttöön.

Tämä työ etenee lineaarisen mallin mukaisesti. Salosen (2013, 15) mukaan lineaarisesti vaiheistetussa opinnäytetyössä työskentely etenee tavoitteen määrittelystä suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Prosessikaavio (kuvio 1) selkiyttää tämän opinnäytetyön etene- mistä.

Kuvio 1. Kuvamateriaalipaketin prosessikaavio

Opinnäytetyön toimeksianto tuli Mustikkamäen päiväkodin Mäntymajan toimipisteeltä, jolla oli arjessa selkeä tarve maahanmuuttajataustaisten lasten kielen oppimisen tukemiselle. Päiväkodilta toivottiin materiaalipakettia kuvista, joilla voidaan kielen oppimisen lisäksi vähentää yhteisen kielen puuttumisesta johtuvia haasteita arjen tilanteissa. Ajatuksena oli tukea arjen sujuvuutta lasten lisäksi myös varhaiskasvatushenkilöstön näkökulmasta, minkä vuoksi henkilöstön mielipiteet ja kokemukset oli tärkeää ottaa suunnittelussa huomioon. Hyvän materiaalipaketin kriteereihin kuuluu, että tuotoksessa otetaan huomioon sen käyttötarkoitus ja erityisluonne sekä kohderyhmän ikä (Airaksinen 2009, 22). Opinnäytetyön tuotoksena toteutetussa kuvamateriaalipaketissa otettiin nämä asiat huomioon. Kohderyhmänä olivat lapset, joten oli tärkeää, että kuvat olivat sopivan kokoisia, selkeitä ja helposti ymmärrettävissä. Oli myös huomioitava, että kun lapset käyttävät kuvia, niiden tulee olla kestäviä. Käyttötarkoitus on tukea kielen oppimista, osallisuutta ja arjen sujuvuutta. Kuvamateriaalipaketilla huomioidaan kielen oppimisen ja osallisuuden edellytykset.

Hyvässä materiaalipaketissa asiat esitetään helposti hahmottuvassa muodossa. Toimivinta on käsitellä yhtä aihepiiriä kerrallaan. Toimintaa on myös tärkeä miettiä materiaalipaketin käyttäjän näkökulmasta. (Kotimaisten kielten keskus 2020.) Materiaalipaketti toteutetaan kansiomuotoisena, jotta se on päiväkodin arkeen sopiva sekä työntekijöille kätevä ja helppokäyttöinen. Kansion sivuilla olevia kuvia on helppo selata sekä löytää etsimänsä, kun ne etenevät loogisessa järjestyksessä ja aihepiireittäin. Lisäksi on erityisluonteena huomioitava, että kuvat ovat irrotettavissa, jotta niitä on helppo sijoittaa eri paikkoihin ja käyttää tarvitsemassaan tilanteessa.

5.2 Kuvamateriaalipaketin suunnittelu

Suunnitteluvaiheessa opinnäytetyöstä tehdään kirjallinen opinnäytetyösuunnitelma, josta tulee ilmetä tavoitteet, ympäristö, toimijat, aineistot, tiedonhankintamenetelmät, dokumentitavat ja tuotettujen dokumenttien käsittely. Lisäksi on syytä selvittää mukana olevien toimijoiden tehtävät ja vastuut. (Salonen 2013, 17.)

Tämän opinnäytetyön suunnittelussa käytettiin laadullisia menetelmiä kuvamateriaalipaketin tarpeiden kartoittamiseen. Laadullinen menetelmä sopii työhön siksi, että päiväkodin työntekijöiden mielipiteet ja kokemukset antavat tutkimukselle tarkoituksenmukaisen suunnan. Laadullisessa tutkimuksessa tarkastellaan ihmisten välistä ja sosiaalista merkitysten maailmaa. Sen tavoitteena on kartoittaa ihmisen oma kuvaus koetusta todellisuudestaan. (Vilkkä 2017, 133–134.)

Laadullisen tutkimuksen yleisimmät aineistonkeruumenetelmät ovat kysely, haastattelu, havainnointi sekä erilaisista dokumenteista kerätty tieto (Tuomi & Sarajärvi 2018, 83). Yhteydessä päiväkodin johtajaan syntyi ajatus, että kysely olisi paras vaihtoehto tiedon keräämiseen päiväkodin arjessa. Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin avointa kyselyä. Avoimilla kysymyksillä on mahdollisuus saada enemmän ja laajempaa tietoa sekä ymmärrystä kuin suljetuilla kysymyksillä (Kananen 2014, 79). Menetelmään päädyttiin, koska Mäntymajan toimipisteessä on vain kuusi työntekijää, jolloin tutkimuksen luotettavuuden kannalta avoimin kysymyksiin oli mahdollisuus kerätä mahdollisimman paljon aineistoa. Riskiksi avoimessa kyselyssä tiedostettiin, että vastaukset voivat olla niukkasanaaisia, ja vastaamattomuus voi nousta merkittäväksi.

Kyselyn laatimisessa pyrittiin mahdollisimman yksinkertaiseen toteutukseen ja matalaan kynnykseen vastata. Kyselylomake sisälsi neljä avointa kysymystä, joiden sisällöt nousivat teoretiedon teemoista. Se lähetettiin sähköpostitse toimipisteen johtajalle, joka tulosti ne ja jakoi paperilla työntekijöille. Kyselymuotona käytettiin paperista lomaketta, koska se on päiväkodin arjessa helpommin täytettävissä työn ohessa kuin esimerkiksi verkkokysely. Kyselystä tehtiin mahdollisimman lyhyt ja helposti työpäivän ohessa täytettävä, jotta vastauksia saataisiin mahdollisimman paljon. Kysely lähetettiin johtajalle marraskuun puolivälissä ja vastaukset haettiin päiväkodilta marraskuun lopussa, joten työntekijöillä oli noin kaksi viikkoa aikaa vastata kyselyyn. Kyselyyn saatiin kuusi vastausta, joten kaikki Mäntymajan toimipisteen työntekijät vastasivat kyselyyn.

Kyselylomakkeen kysymyksillä oli tarkoitus kartoittaa haasteita, joita päiväkodin arjessa syntyy nimenomaan suomen kielen taidottomuuden tai heikon kielitaidon vuoksi. Opinnäytetyön tuotoksena syntyvän kuvamateriaalipaketin on tarkoitus vähentää näitä haasteita ja edistää päiväkodin arjen sujuvuutta. Kyselyllä haluttiin myös selvittää, vaikuttavatko kielitaidottomuus tai heikko kielitaito lasten osallisuuteen arjen tilanteissa ja millä tavoilla. Opinnäytetyössä pohditaan lasten osallisuuden toteutumista ja sitä, miten kuvilla voitaisiin sitä vahvistaa. Kuvamateriaalipaketin toteutusvaiheessa keskitytään tilanteisiin, joissa kuvista olisi hyötyä osallisuuden toteutumisen kannalta esimerkiksi valintatilanteissa. Lisäksi kyselyllä kartoitettiin työntekijöiden näkemyksiä siitä, missä arjen tilanteissa kuvamateriaalipaketti voisi hyödyttää heitä erityisesti ja millaisia kuvia tarkalleen henkilöstö toivoo materiaalipaketin sisältävän.

Kyselyn tulokset analysoitiin teemoittelemalla. Teemoittelu on laadullisen analyysin perusmenetelmä, jossa tutkimusaineistosta pyritään hahmottamaan keskeisiä aihepiirejä eli teemoja. Teemoiksi hahmotetaan sellaisia aiheita, jotka toistuvat aineistossa samoissa tai eri muodoissa. Teemoittelu etenee teemojen muodostamisesta ja ryhmittelystä niiden

yksityiskohtaisempaan tarkasteluun. (Jyväskylän yliopisto 2016.) Teemoittelussa korostuu, mitä kustakin teemasta on sanottu. Kaiken kaikkiaan on kyse laadullisen aineiston pilkkomisesta ja ryhmittelystä aihepiireittäin. Siten pystytään vertailemaan eri teemojen esiintyvyyttä aineistossa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 105–106.)

Kyselyn vastaukset kirjoitettiin auki Wordiin ryhmitellen yksitellen jokaisen kysymyksen alle kaikkien vastaajien vastaukset. Auki kirjoitetut kyselyn vastaukset pilkottiin osiin. Jäsentäminen auttoi vertailemaan vastauksia ja poimimaan niistä olennaisia tietoja. Jäsenetystä aineistosta ilmeni tiettyjä toistuvia teemoja. Vastauksissa korostui teemoina kaikki arjen perustilanteet, vuorovaikutushaasteet lasten leikeissä, omien toiveiden ja mielipiteiden esille tuomisen vaikeus sekä varhaiskasvatushenkilöstön näkökulmasta lasten ohjeistamisen haasteet siirtymätilanteissa.

Kyselystä selvisi, että kielitaidottomuus aiheuttaa haasteita kaikissa arjen uusissa, yllättävissä tai vaihtuvissa tilanteissa. Rutiininomaisissa tilanteissa lapset oppivat nopeasti toimimaan. Erityisesti keskeisiksi nostettiin vuorovaikutustilanteet, joissa aikuinen ohjeistaa lapsia. Vastauksista kävi ilmi, että ohjeiden, sääntöjen ja sisältöjen selkeyteen on kiinnitettävä erityistä huomiota päiväkodin arjessa, jotta lapset varmasti ymmärtävät, mitä tarkoitetaan. Ohjeiden antamistilanteista mainittiin erityisesti siirtymätilanteet. Ulos meneminen, pukeminen, ruokailu ja wc-käynnit ovat kielen ja ymmärtämisen kannalta haastavia. Kuvien nähtiin hyödyttävän näissä tilanteissa sanallisen ohjeistuksen tukena ja helpottavan sekä työntekijöiden että lasten arkea.

Aineistosta ilmeni myös, että aikuisen ja lapsen välisen vuorovaikutuksen tulee olla intensiivistä, ja aikuisen tulee löytää aikaa, rauhaa ja tilaa vuorovaikutukselle. Tämä voi toisinaan hektisessä arjessa olla hankalaa. Vastauksista kävi ilmi, että lasta täytyy mahdollisesti jatkuvasti tukea toistuvissakin arjen tilanteissa. Erityisesti aluksi, jos lapsi ei päiväkoettiin tullessaan puhu lainkaan suomea, kaikessa on haastetta, kunnes hän oppii ikätason mukaisesti ymmärtämään päiväkodin arjen perusrutiinit.

Vastauksista nousi esille, että osallisuus on vaikeampaa ilman suomen kielen taitoa. Osallisuuden toteutuminen päiväkodissa on hankalaa, kun lapsi ei osaa sanoittaa, mitä haluaa tai tarvitsee. Lapsen tarpeiden ja tunteiden ilmaisu sekä omien mieltymysten, toiveiden, mielipiteiden tai muiden asioiden sanoittaminen ilman kieltä nähtiin haastavaksi. Ylipääntään vaikutusmahdollisuuksien päiväkodin arjessa nähtiin kapenevan huomattavasti. Ohjeiden ymmärtämättömyyden ja haasteiden siirtymätilanteissa nähtiin myös heikentävän lasten osallisuutta. Vastausten perusteella näissä tilanteissa ajateltiin kuvamateriaalipaketista olevan hyötyä.

Aineistossa korostui myös näkemys leikkien syntymisen ja leikkikavereiden kanssa vuorovaikutuksen haastavuudesta. Kaverisuhteita on vaikeampi luoda. Leikeissä omat mielipiteet ja näkemykset jäävät helposti ymmärtämättä ja toteuttamatta, ja siksi vastavuorossa leikissä tasavertaisesti toimiminen on haastavaa.

Vastauksissa toivottiin kuvamateriaalipaketin tuottamisen lähtökohtana ja painopisteenä olevan arki, aivan tavalliset arjen tilanteet päiväkodissa. Vastaajat mainitsivat toivovansa kuvia siirtymätilanteisiin ja muihin arjen perustilanteet. Kuvien aihealueina tuotiin esille erityisesti pukemis- ja riisumistilanteet, ruokailut, ulkoilut, toimintatuokiot, leikit, lelut sekä tunteet ja tarpeet. Tunteiden ja tarpeiden ilmaisuun tarkoitetuilla kuvilla voidaan tukea maahanmuuttajataustaisten lasten osallisuutta, jotta heillä on mahdollisuus ilmaista itseään suomen kielen taidottomuudesta huolimatta. Leikki- ja lelukuvilla luodaan lapselle mahdollisuus valita, mitä leikkiä hän haluaa leikkiä. Koko varhaiskasvatusympäristön kuvittaminen auttaa lasta paremmin hahmottamaan ja ymmärtämään asioita sekä osoittamaan omat tarpeensa tai toivomuksensa. Kuvien tulee olla arjessa mukana ja helposti lasten saatavilla.

Vastauksista kävi ilmi, että päiväkodissa käytetään jo ennestään ainakin jonkin verran kuvia. Kuitenkin arjen eri perustilanteissa vastausten perusteella kaivataan lisää kuvia. Kuvien selkeyttä ja ymmärrettävyyttä painotettiin vastauksissa, jotta niitä on helppo käyttää ja ne ovat lapsen ymmärrettävissä. Kuvien käyttö ilmaisun ja ymmärtämisen välineenä edellyttää, että lapsi tunnistaa kuvan ja ymmärtää, mitä asiaa juuri tällä kuvalla ilmaistaan. Siksi materiaalipaketin kuvien valitsemisessa on painotettava selkeyttä. Kuvien käytön hyötynä ja tavoitteena on paitsi arjen helpottuminen, myös lasten osallisuuden toteutuminen paremmin.

5.3 Kuvamateriaalipaketin toteutus

Toteutusvaihe on Salosen (2013) mukaan toiseksi tärkein työvaihe toiminnallisen opinnäytetyön työstämisessä suunnitteluvaiheen jälkeen. Siinä realisoituvat kaikki toiminnallisen opinnäytetyön osatekijät: toimijat, menetelmät, materiaalit ja aineistot sekä dokumentointitavat. Ammatillisen oppimisen kannalta se on tärkeä vaihe, sillä työstämisessä aktivoituvat monet ammatilliset kvalifikaatiot, kuten suunnitelmallisuus, vastuullisuus, itsenäisyys ja vuorovaikutteisuus. (Salonen 2013, 18.) Tässä työssä toteutuvat kaikki osatekijät, joita suunniteltiin opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa. Työn toimijat ovat opinnäytetyön tekijä sekä päiväkodin henkilöstö, jonka mielipiteet ja toiveet luovat pohjan materiaalipaketin toteuttamiselle. Menetelminä käytettiin laadullisia menetelmiä kyselyn toteuttamisessa. Materiaaleista ja aineistosta luotiin teoreettinen kehys ja perusta kuvamateriaalipaketin toteuttamiselle. Dokumentointi tapahtuu toiminnallisen opinnäytetyön kirjallisessa

osuudessa. Lisäksi yhteistyö ja suunnittelu toimeksiantajapäiväkodin kanssa aktivoi ammatillista vuorovaikutteisuutta ja suunnitelmallisuutta.

Kuvamateriaalipakettia työstettiin kyselyssä ilmenneiden asioiden ja työntekijöiden toiveiden pohjalta käyttämällä Papunetin kuvatyökalua. Materiaalipaketin runko ja sen sisältämät kuvat suunniteltiin työkalun avulla. Pääpainotus kuvissa oli arki. Materiaalipakettiin haluttiin kyselyn perusteella arjen tilanteisiin soveltuvia kuvia, esimerkiksi ruokailu-, päiväuni- ja ulkoilutilanteisiin liittyviä.

Kuvamateriaalipaketti jaettiin kyselyn vastausten ja varhaiskasvatushenkilöstön ehdotusten perusteella eri kategorioihin, joita ovat

- tunteet ja tarpeet
- ruokailu
- toiminta ja tekeminen
- ulkoilu
- ulkovaatteet
- wc
- lelut ja leikit
- päiväuni
- värit
- eläimet.

Kuvamateriaalipakettia työstettiin Papunetin Kuvatyökalulla. Kuvatyökalussa on käytössä Papunetin kuvapankin tuhansia piirroskuvia, viittomakuvia ja valokuvia. Sinne voi lisätä myös omia kuvia. Kuvia on sallittua käyttää epäkaupallisiin tarkoituksiin, kunhan kuvien alkuperäinen lähde mainitaan. (Papunet 2019.) Papunetin kuvat ovat hyvin selkeitä, konkreettisia ja havainnollistavia, joten ne sopivat hyvin tarkoitukseensa lasten kielen oppimisen tukemiseen. Eri kategorioiden sisältämät kuvat valittiin tiiviissä yhteistyössä päiväkodin yhteyshenkilön kanssa. Työvaiheiden välissä valittuja kuvia ja koko materiaalipakettia käytiin näyttämässä päiväkodilla sekä paranneltiin selkeämmiksi ja vaihdettiin kuvia toiseksi työntekijöiden näkemysten mukaan. Mäntymajan yksikössä paikan päällä kuvattiin asioita, joista ei Papunetistä löytynyt joko riittävän selkeitä tai ollenkaan kuvia. Esimerkiksi leluista ja ulkovaatteista otettiin itse kuvat. Lelukuvat olivat tärkeitä ottaa itse, jotta kuvat vastaavat päiväkodin leluja, ja materiaalipaketti on siten räätälöity juuri Mäntymajan toimipisteen käyttöön. Päiväkodilla itse otetut valokuvat leluista ja ulkovaatteista siirrettiin Papunetin Kuvatyökaluun.

Kyselyn perusteella osa vastaajista mainitsi toivovansa valokuvia piirroskuvien sijaan. Eri-tyisesti vaatekuvat toivottiin valokuvina. Virtasen (2012) mukaan piirros on kuitenkin tavallisesti helpompi hahmottaa kuin valokuva, sillä valokuvassa valot, varjot ja lyhennykset saattavat aiheuttaa epäselvyyttä. Materiaalipaketin valokuvia kuvatessa oli otettava huomioon varjojen ja valojen välttäminen esimerkiksi kuvaamalla esineitä neutraalia taustaa vasten. (Virtanen 2012, 135.) Piirros- ja valokuvien käyttö materiaalipaketissa suunniteltiin yhteistyössä päiväkodin henkilöstön kanssa.

Kun materiaalipaketti oli valmis, kuvat tulostettiin Papunetistä, leikattiin irti ja laminoitiin päiväkodilla. Laminoituvat kuvat leikattiin irti ja siirrettiin varsinaiseen kuvakansioon (kuva 1). Yhdelle A4-kokoiselle paperille mahtuu kuusi kuvaa. Kuvat ovat kooltaan noin 10 cm x 10 cm. Kuvat kiinnitettiin sinitarroilla muovitaskuihin, jotta ne ovat helposti irrotettavissa ja siirrettävissä haluttuun paikkaan. Valmis kuvamateriaalipaketti toimitetaan päiväkodille sekä sen lisäksi Papunetistä lähetettiin kuvat pdf-muodossa päiväkodin johtajan sähköpostiin, jotta hän voi tarvittaessa jakaa kuvia myös muille Mustikkamäen päiväkodin toimipisteille.

Kuva 1. Kuvamateriaalipaketin sivu

5.4 Kuvamateriaalipaketin arviointi

Hyvän materiaalipaketin kriteereihin kuuluu, että tuotoksessa otetaan huomioon sen käyttötarkoitus ja erityisluonne sekä kohderyhmän ikä (Airaksinen 2009, 22). Näissä asioissa materiaalipaketti täytti kriteerinsä. Kohderyhmänä lapset on huomioitu, sillä kuvat ovat

sopivan kokoisia ja selkeitä, sekä laminoituna ne kestävät käytössä. Käyttötarkoituksena kielen oppimisen tukeminen näkyy, sillä kuvien avulla arjen perustilanteissa lapsi oppii yhdistämään kuvan ja sanan, ja siten sanojen oppiminen lisääntyy. Osallisuuden toteutusta tukevat kuvat esimerkiksi tunteista, tarpeista, leluista ja ruuista, sillä niiden lapsen on mahdollisuus ilmaista tunteitaan, toiveitaan ja halujaan. Lisäksi arjen sujuvuus lisääntyy, kun lapsella on kuvien avulla mahdollisuus enemmän ilmaista itseään ja ymmärtää toisia.

Hyvässä materiaalipaketissa on myös toimivaa käsitellä yhtä aihepiiriä kerrallaan ja miettiä toimintaa materiaalipaketin käyttäjän näkökulmasta (Kotimaisten kielten keskus 2020). Helppokäyttöisyyden edistämiseksi kuvamateriaalipaketti on toteutettu kansiomuodossa, jossa kuvat on jaoteltu aihepiireittäin ja ne etenevät loogisesti, jotta työntekijä löytää nopeasti sieltä tarvitsemansa kuvan. Kuvat ovat myös helposti irrotettavissa kansiesta, mikä lisää niiden käytön mukavuutta, kun niitä voi tarvittaessa irrottaa ja käyttää eri tilanteissa sekä antaa lapsille mahdollisuus niiden käyttöön.

Opinnäytetyön ideointivaiheessa päiväkodilta tuli selkeää palautetta siitä, että kuvamateriaalipaketti on heille tarpeellinen, ja on hienoa, että aiheeseen on tartuttu. Päiväkodin henkilöstö oli mielellään mukana materiaalipaketin suunnittelussa ja työstämisessä sekä antoi rakentavaa palautetta työskentelyn eri vaiheissa. Kyselyn vastauksista myös heijastui tyytyväisyys kuvamateriaalipaketin toteuttamista kohtaan.

Salosen (2013, 18) mukaan toiminnallisen opinnäytetyön arviointivaiheessa toimijat arvioivat yhdessä syntynyttä tuotosta. Tässä työssä arviointi tapahtui palautekeskustelulla. Päiväkodin johtaja arvioi, että opinnäytetyön osana toteutettu kysely oli kattava ja selkeä. Materiaalipaketin tuottamisessa oli käytetty kyselystä saatua tietoa hyvin hyödyksi, ja paketti kasattiin päiväkodin tarpeista käsin. Toimeksiantaja olisi kaivannut vielä kirjallista opastusta kuvien käyttöön, esimerkiksi siihen, missä tilanteissa kuvien käytöstä olisi hyötyä ja millaista toimintaa kuvien ympärille voisi rakentaa. Itse kuvamateriaalipaketti oli kuitenkin sellainen kuin suunnittelun alussa oli sovittu. Päiväkodin johtajan mukaan kuvamateriaali oli hyvin jäsennelty aihealueittain ja kuvia oli monipuolisesti. Kuvat olivat selkeitä, ja lapsen on helppo ymmärtää niistä, mitä kuvilla tarkoitetaan. Kuvamateriaalipaketti oli kattava ja toimiva päiväkodin arkeen.

6 POHDINTA

6.1 Eettisyyden ja luotettavuuden tarkastelu

Opinnäytetyön aiheen valinta on itsessään jo tutkimuseettinen kysymys. Opinnäytetyön tekijän on selvitettävä ennen prosessin aloittamista, mikä on opinnäytetyöstä saatava hyöty tai tieto sekä onko työ toteuttamisen arvoinen ja merkityksellinen. On myös erityisen tärkeää pohtia, kenen tarpeesta ja kenen ehdoilla opinnäytetyön aihe valitaan sekä mitä eettisiä kysymyksiä aiheen toteuttaminen tuo tullessaan. (KAMK 2020.) Opinnäytetyön toimeksianto tuli Mustikkamäen päiväkodin Mäntymajan yksiköstä, jossa oli sille selkeä tarve. Siellä haluttiin päiväkodin arkeen helppokäyttöinen ja toimiva kuvamateriaalipaketti työkaluksi varhaiskasvatushenkilöstölle sekä tueksi ilmaisuun maahanmuuttajataustaisille lapsille ja lapsille, joilla on muita kielellisiä vaikeuksia. Koko prosessin aikana pyrittiin tekemään tiivistä yhteistyötä päiväkodin kanssa kuunnellen heidän toiveitaan ja tarpeitaan materiaalipakettia koskien.

Tuomen ja Sarajärven (2018, 155) mukaan ihmisoikeudet muodostavat ihmisiin kohdistuvan tutkimuksen perustan. Tutkijan on selvitettävä tutkimukseen osallistuvilla tutkimuksen tavoitteet, menetelmät ja mahdolliset riskit. Osallistujilla on oikeus kieltäytyä osallistumasta tutkimukseen, keskeyttää mukanaolonsa milloin tahansa ja kieltää jälkikäteen itseään koskevan aineiston käyttö tutkimusaineistona. Tutkimustietojen tulee olla luottamuksellisia. Niitä ei luovuteta ulkopuolisille, eikä käytetä muuhun kuin luvattuun tarkoitukseen. Kaikkien osallistujien tulee jäädä nimettömiksi, elleivät he ole antaneet lupaa identiteettinsä paljastamiseen. Tieto on myös järjestettävä siten, että osallistujien nimettömyys taa-taan. Tutkimukseen osallistuvilla on oikeus odottaa tutkimuksen toteuttajalta vastuuntuntoa: hänen on noudatettava antamiaaan lupauksia. (Reynolds 1987; TENK 2012, Tuomen & Sarajärven 2018, 155–156, mukaan.) Kyselyn toteutuksessa noudatettiin näitä ohjeita. Kysely toteutettiin nimettömänä, sen tuottama aineisto säilytettiin niin, ettei ulkopuolisilla ollut mahdollisuutta nähdä niitä, sekä aineistoa käytettiin vain luvattuun tarkoitukseen. Analysoinnin ja raportoinnin jälkeen kyselyn aineisto hävitettiin asianmukaisesti.

Kanasen (2014, 151) mukaan yleisimpiä luotettavuuskriteereitä ovat vahvistettavuus, arvi-
oitavuus, tulkinnan ristiriidattomuus, luotettavuus (tutkitun kannalta) ja saturaatio (kyllään-
tyminen). Opinnäytetyön aiheesta on kerätty tietoa eri lähteistä, jotka vahvistavat myös
tutkimuksen tuloksia. Lähteitä voidaan pitää luotettavina, sillä ne ovat tuoreita ja niitä on
käytetty monipuolisesti. Samoja asioita tuli ilmi useista eri lähteistä, mikä lisää myös läh-
teiden luotettavuutta. Lisäksi kyselyn tuloksista ja tietoperustaan käytetyistä lähteistä oli
löydettävissä monia yhtäläisyyksiä. Muun muassa heikon kielitaidon vaikutus osallisuuden

toteutumiseen ja muutenkin arjen asioiden hoitumiseen tulivat esille sekä kyselyn vastauksista että tietolähteistä. Kyselyn tuloksista tuli esille päiväkodin työntekijöiden tarve saada työkalu helpottamaan arkea ja vuorovaikutusta maahanmuuttajataustaisten lasten kanssa.

Kyselyn suunnittelussa oli otettava huomioon riski siitä, että kaikki työntekijät eivät välttämättä olisi vastanneet kyselyyn. Koska oli kyseessä pieni toimipiste, päiväkodin johtajalle painotettiin vastaamisen tärkeyttä. Henkilöstön kuudesta työntekijästä kaikki vastasivat, joten voidaan päätellä, että kyselyllä on saavutettu kaikki oleellinen tieto sekä kaikkien mielipiteet. Opinnäytetyön luotettavuuteen olisi vaikuttanut merkittävästi, jos osa työntekijöistä olisi jättänyt vastaamatta. Vastauksissa oli huomattavissa paljon samoja kokemuksia, ajatuksia ja toiveita eli paljon toistuvuutta. Tämä täyttää Kanasen (2014, 154) yhden laadullisen tutkimuksen luotettavuuskriteerin, saturaation. Saturaatiolla tarkoitetaan, että uusia havaintoyksikköjä otetaan tutkittavaksi niin kauan, kuin ne tuovat jotain uutta tutkimukseen. Kun vastaukset alkavat toistaa itseään, on saavutettu kylläntymispiste eli saturaatio.

6.2 Opinnäytetyön arviointi

Opinnäytetyössä toteutetun kyselyn vastausten perusteella suomen kielen taidottomuuden aiheuttamat haasteet vaikuttavat merkittävästi Mäntymajan toimipisteen arjen toimintoihin. Vastauksista ilmeni, että kielitaidottomuus on otettava kaikessa huomioon. Kaikki arjen perustoiminnot ja -rutiinit hankaloituvat ilman yhteistä kieltä. Myös monet erityisesti osallisuuteen liittyvät, esimerkiksi omien tarpeiden, mieltymysten ja muiden asioiden sanoittamiseen sekä kaverisuhteiden luomiseen liittyvät seikat tuottivat kyselyn perusteella haasteita lapsille. Näihin asioihin on tärkeää tarttua ja luoda apuvälineitä, sillä osallisuus on yksi kasvun ja kehityksen perusedellytyksistä sekä ratkaisevaa identiteetin kehittymisen kannalta (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019).

Osallisuudessa on kyse jokaisen lapsen kuulemisesta hänelle sopivalla tavalla sekä herkkyydestä havainnoida lasta, hänelle merkityksellisiä asioita ja hänen mielenkiinnon kohteitaan (Kataja 2018). Maahanmuuttajataustaisille lapsille sopiva kuulemisen tapa voisi olla kuvien käyttö. Yksi vastaajista mainitsi kuvat tärkeinä apulaisina osallisuuden vahvistamisessa, joten jonkin verran päiväkodissa käytetään jo kuvia. Kuvia tarvitaan kyselyn vastausten perusteella kuitenkin vielä lisää moniin eri tilanteisiin. Osallisuuden vahvistamiseksi kuvat, joilla voidaan ilmaista tarpeita ja tunteita, ovat tarpeellinen osa kuvamateriaalipakettia. Myös esimerkiksi leikki- ja toimintatilanteisiin on tarpeellista tuoda kuvakommunikoinnin mahdollisuus, sillä kyselyn vastausten perusteella niissä tilanteissa lapsi voi kokea ulkopuolisuutta, jos ei ymmärrä annettuja ohjeita tai ei pysty osallistumaan tasavertaisesti leikkiin heikon kielitaidon vuoksi.

Osa vastanneista mainitsi myös, että kielitaidottomuus aiheuttaa ylipäättään vaikutusmahdollisuuksien kapenemista. Kaiken kaikkiaan eri arjen tilanteisiin sopivilla kuvilla lisätään vaikuttamisen mahdollisuuksia. Kuvienkäyttö innostaa lasta ilmaisemaan itseään yhä enemmän kaikin keinoin, mikä puolestaan on merkittävää suomen kielen oppimisen kannalta (Ketonen ym. 2014, 205). Lapsi saa myös itsetunnon kehittymisen kannalta tärkeitä onnistumisen kokemuksia tullessaan ymmärretyksi kuvien avulla (Ranua 2019, 4).

Vastauksista selvisi, että heikko suomen kielen taito hankaloittaa lasten keskinäisiä leikki-tilanteita sekä kaverisuhteiden syntymistä. Varhaiskasvatushenkilöstön tehtävä on turvata esimerkiksi leikin edellytykset ja huolehtia siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus olla osallisena yhteisissä leikeissä omien valmiuksiensa ja taitojensa mukaisesti (Peda.net 2017). Osallisuuden vahvistaminen erityisesti leikeissä olisi tärkeää, sillä leikkiminen edistää olennaisella tavalla lapsen kehitystä ja oppimista sekä mahdollistaa sosiaalisen vuorovaikutuksen ja sitä kautta kielen oppimisen (Peda.net 2017; Kuusisto 2010, 61). Lisäksi Kuusiston (2010, 61) mukaan kaverisuhteiden syntymisen myötä sanavarasto ja motivaatio kielen oppimiseen karttavat nopeasti. Siksi leikki-tilanteisiin sopivat kuvakortit ovat merkittäviä heikosti kieltä osaavien lasten kannalta.

Vastausten perusteella kuvamateriaalipaketin kuvien valitsemisen painopisteenä olivat tavalliset arjen tilanteet päiväkodissa. Kuvien selkeys ja ymmärrettävyys painottui työntekijöiden toiveissa kysymyksessä, millaisia kuvia materiaalipaketin halutaan sisältävän. Kuvien selkeys ja ymmärrettävyys ei ole täysin yksiselitteistä. Virtasen (2012, 130) mukaan ihminen tulkitsee kuvia oman elämänhistoriansa kautta, minkä vuoksi kuvien tulkintaan vaikuttavat katsojan oma kulttuuri, tavat ja historia. Eri katsojat voivat siksi tulkita kuvan eri tavoilla. Ei ole siis yksiselitteistä valita tai ottaa lasten kannalta mahdollisimman selkeitä ja helposti ymmärrettävissä olevia kuvia. Kasvattajan täytyykin mallittaa kuvien käyttöä lapselle, jotta kuvat voivat olla luonnollisena tukena vuorovaikutuksessa (Merikoski 2011, 124).

Maahanmuuttajataustaisten lasten kielen oppimisen tukeminen on ajankohtainen aihe, sillä maahanmuuton lisääntyessä Suomessa on todennäköistä, että monikieliset lapsiryhmät päiväkodeissa yleistyvät yhä ennestään. Kuvat ovat hyvä väline kommunikointiin ja tukevat kielen oppimista. Työllä on mahdollisuus tukea myös heikosti suomea osaavien tai kokonaan kielitaidottomien lasten osallisuutta päiväkodin arjessa, mikä on tärkeä osa varhaiskasvatuksen henkilöstön ammattitaitoa. Myös varhaiskasvatuslaissa (2018/540, 20 §) säädetään lapsen osallisuuden huomioimisesta varhaiskasvatuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa.

Kuvamateriaalipaketin kuvien valitsemisessa oli huomioitava monia seikkoja liittyen kuvien ymmärrettävyyteen ja helppokäyttöisyyteen. Päiväkodin henkilöstön kanssa tehtiin yhteistyötä varmistaen heiltä kuvien valitsemisen lähtökohdat sekä materiaalipaketin eteneminen toivottuun suuntaan. Lisäksi henkilökunnalle teetettiin kysely, jolla selvitettiin arjen haasteita ja ongelmatilanteita, joihin kuvamateriaalipaketin tuli vastata. Kysymysten miettiminen, kyselyn toteuttaminen sekä vastausten analysointi veivät runsaasti aikaa. Kuvamateriaalipaketin tarkoitus oli kuvin tukea niitä yhteisen kielen puuttumisen kannalta haastavia tilanteita, joita vastausten perusteella päiväkodin työntekijät kohtaavat arjessa lasten kanssa.

Toimeksiantajalle kuvamateriaalipaketin arvioidaan olevan hyödyllinen, koska se on toteutettu heidän tarpeistaan käsin ja yhteistyössä päiväkodin henkilöstön kanssa. Osa kuvista on räätälöity suoraan Mäntymajan toimipisteen käyttöön, mutta ne toimivat myös muissa toimipisteissä. Toisaalta kaikkia kyselyssä ilmenneitä mielipiteitä ei voitu ottaa paketin työstämisessä huomioon sen liiallisen laajenemisen vuoksi. Lisäksi hyödyllisyyttä vähentää se, ettei materiaalipaketti itsessään sisällä ohjeita sen käyttöön ja hyödyntämiseen esimerkiksi lasten kanssa erilaisissa tilanteissa.

Lapsella on oikeus myös omaan äidinkieleensä ja sen puhumiseen päiväkodissa. Samasta maasta tai samalta kielialueelta kotoisin olevat lapset saavat puhua keskenään äidinkielellään. Päiväkodin toiminnassa ja vuorovaikutuksessa tulisi näkyä sekä hyväksyä lapsen oma kulttuuri ja äidinkieli (Kivijärvi 2017, 254). Vaikka päiväkodissa painotettaisiin suomen kielen oppimista, on ehdottomasti tärkeää, että Suomessa syntynyt maahanmuuttajataustainen lapsi oppii kotonaan äidinkieltään. Vanhemmille voi olla vaikeaa ylläpitää omaa äidinkieltään ympäröivässä suomenkielisessä yhteiskunnassa, mutta vanhemman ja lapsen yhteinen äidinkieli on hoivan, välittämisen ja rajojen asettamisen kieli. Äidinkielen taidon tulee säilyä, jotta vanhemman ja lapsen välinen yhteys säilyy. (Lahden kaupunki 2012, 9.)

Kuvien käytöllä varhaiskasvatuksessa pystytään tukemaan niin suomen kielen oppimista ja lasten osallisuutta varhaiskasvatuksessa kuin ylipäätään päiväkodin arjen sujuvuutta. Kun tavoitteena on kielen oppimisen tukeminen, sillä tuetaan myös osallisuutta. Opinnäytetyön edetessä oli selkeästi huomattavissa, että kielen oppiminen lisää osallisuutta ja päinvastoin. Kyselyn vastauksista kävi ilmi, että osallisuuden toteutuminen arjessa on hankalaa, kun lapsi ei osaa sanoittaa, mitä haluaa tai tarvitsee. Halenius (2012, 56) tuo esiin, että kommunikaation vahvistuminen tukee osallisuuden mahdollisuuksia. Kuvilla on mahdollista tukea lapsen osallisuutta, mikä puolestaan innostaa lasta kommunikoimaan

aktiivisemmin kaikin keinoin (Ketonen ym. 2014, 205). Lopulta mukaan tulee suomen kieli. Toisesta seuraa siis myös toinen: kielen oppiminen ja osallisuus kulkevat käsi kädessä.

Maahanmuuttajataustaisten lasten kielen oppimisen tukeminen on melko tuore ilmiö Suomessa, minkä vuoksi aiheesta ei ole vielä paljon tutkimustietoa. Erityisesti Mäntymajan toimipisteen kaltainen tilanne, jossa lähes puolet päiväkodin lapsista on maahanmuuttajataustaisia ja edustavat yhdeksää eri kansallisuutta, on vielä uusi. Se tulee kuitenkin tulevaisuudessa yleistymään yhä enemmän, minkä vuoksi aihe kaipaa syvempää tarkastelua ja jatkotutkimuksia.

Jatkotutkimusehdotuksena voisi selvittää, miten kielitietoisuus ja eri kielet näkyvät varhaiskasvatuksen arjessa ja miten ne painottuvat varhaiskasvatushenkilöstön työskentelyssä. Voisivatko päiväkotien työntekijät opetella esimerkiksi tervehdyksiä tai muita sanoja ryhmässä olevien lasten äidinkiellillä? Olisiko sellainen yhä monikulttuurisemmassa yhteiskunnassa tarpeellista sekä osoitus hyväksymisestä ja arvostuksesta lapsen äidinkieltä kohtaan? Lahden S2-opetusta koskevan suunnitelman mukaan kasvattajan tulee tukea lapsen äidinkieltä ja kulttuuria varhaiskasvatuksen arjessa sekä osoittaa kiinnostusta ja antaa myönteistä palautetta lapsen äidinkieleen ja kulttuuriin liittyvissä asioissa (Lahden kaupunki 2012, 5).

Mäntymajan toimipisteeltä viestittiin, että myös yhteistyöhön maahanmuuttajavanhempien kanssa tarvittaisiin työkalu. Maahanmuuttajaperheiden kanssa työskentelyyn liittyy kulttuurieroista ja yhteisen kielen puutteesta johtuvia haasteita. Vaikka kaikkia eri kulttuureihin liittyviä tapoja työntekijän ei tarvitse tuntea, on silti tärkeää tiedostaa ja huomioida perheiden erilaiset uskomukset ja tavat toimivan yhteistyön aikaansaamiseksi. Erityisesti yhteisen kielen puute vaikeuttaa viestien kulkemista oikeanlaisina kodin ja päiväkodin välillä, mihin kuvien käyttämisestä voisi olla merkittävää hyötyä. (Alitolppa-Niitamo, Fågel & Säävälä 2013, 87, 127.) Tulkkia voidaan käyttää varhaiskasvatuskeskusteluissa ja muiden virallisempien asioiden hoitamisessa, mutta arjessa sekä kielelliset että kulttuurilliset erot hankaloittavat yhteistyötä lasten vanhempien kanssa (Soila 2019). Kuvienkäyttö voi olla toimiva työkalu myös vanhempien ja varhaiskasvatushenkilöstön väliseen kanssakäymiseen yksinkertaisissa ja toistuvissa arjen tilanteissa, kuten tuonti- ja hakutilanteissa.

LÄHTEET

- Airaksinen, T. 2009. Toiminnallisen opinnäytetyön kirjoittaminen. Toiminnallinen opinnäytetyö tekstinä [viitattu 11.3.2020]. Saatavissa: <https://www.slideshare.net/TiinaMarjatta/toiminnallinen-opinnytety-tekstin>
- Alitolppa-Niitamo, A., Fågel, S. & Säävälä, M. 2013. Olemme muuttaneet – ja kotoudumme. Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä [viitattu 10.12.2019]. Saatavissa: <http://docplayer.fi/3266682-Olemme-muuttaneet-ja-kotoudumme.html>
- Anttila, P. 2006. Tutkiva toiminta ja ilmaisu, teos ja tekeminen. Artefakta 16. Hamina: AKATIIMI.
- Anttinen, M. & Kivijärvi, T. 2009. Maahanmuuttajataustainen lapsi päivähoidossa. Esitelmä lastentarhanopettajaliiton opintopäivillä 3.–4.10.2009 Jyväskylässä.
- Aro, T. & Siiskonen, T. 2014. Millaista on hyvä tuki? Teoksessa T. Siiskonen, T. Aro, T. Ahonen & R. Ketonen (toim.) Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. Juva: PS-kustannus. 188–200.
- Eerola-Pennanen, P. 2017. Kulttuurinen moninaisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 236–249.
- Eerola-Pennanen, P. 2013. Yksilönä vaan ei yksin. Lapset minuuden muodostajina päiväkodissa. Jyväskylän yliopisto: Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 464.
- Grönfors, M. 2011. Laadullisen tutkimuksen kenttätyömenetelmät. SoFia-Sosiologi-Filosofiapu Vilkkä [viitattu 27.1.2020]. Saatavissa: http://vilkka.fi/books/Laadullisen_tutkimuksen.pdf
- Guo, K. & Dalli, C. 2012. Negotiating and creating intercultural relations: Chinese immigrant children in New Zealand early childhood education centres. *Australasian Journal of Early Childhood* 37 (3), 129–136.
- Gyekye, M. & Ruponen, U-M. 2018. Suomi toisena kielenä: oppimisen haasteet, ohjaus ja pedagoginen toiminta. Teoksessa P. Pihlaja & R. Viitala (toim.) Varhaiserityiskasvatus. Jyväskylä: PS-kustannus. 339–341.

- Halenius, O. 2012. Kuvallisen materiaalin pedagoginen käyttö päiväkodissa. Helsingin yliopisto. Pro gradu -tutkielma [viitattu 1.10.2019]. Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/35511/kuvallis.pdf?sequence=1>
- Halme, A. & Vataja, K. 2011. Monikulttuurinen varhaiskasvatus ja esiopetus. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Hassinen, S. 2005. Lapsesta kasvaa kaksikielinen. Helsinki: Finn Lectura.
- Helsingin kaupunki. 2019. Ota koppi! -ohjelma. Monikulttuurisuus Helsingin varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa [viitattu 25.9.2019]. Saatavissa: <https://www.otakoppi-ohjelma.fi/ota-koppi-ohjelma/1---monikulttuurisuus-helsingin-varhaiskasvatuksessa-ja-esiopetuksessa>
- Huuhtanen, K. 2011. Mitä kommunikointi on? Teoksessa Huuhtanen, K. (toim.) Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät Suomessa. Kehitysvammaliitto ry.
- Jyväskylän yliopisto. 2016. Teemoittelu [viitattu 11.3.2020]. Saatavissa: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/teemoittelu>
- Jyväskylän yliopisto. 2015. Laadullinen tutkimus [viitattu 23.1.2020]. Saatavissa: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>
- KAMK. 2020. Opinnäytetyön eettiset suositukset [viitattu 28.1.2020]. Saatavissa: <https://www.kamk.fi/fi/opari/Opinnaytetyopakki/Opinnaytetyoprosessi/SoTeLi/Opinnaytetyoprosessi/Eettiset-suositukset>
- Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. JAMK. Suomen yliopistopaino Oy. Juvenes Print.
- Kataja, E. 2018. Osallisuus käsitteenä ja kasvatustilana. Opetushallitus. Video [viitattu 27.9.2019]. Saatavissa: https://www.youtube.com/watch?time_continue=642&v=ApLI2EwEdnw
- Kerola, K. 2003. Autistisesti käyttäytyvien lasten kuntoutus – strukturoitu opetus. Teoksessa K. Launonen & A-M. Korpijaakko-Huuhka (toim.) Kommunikoinnin häiriöt. Syitä, ilmenemismuotoja ja kuntoutuksen perusteita. Helsinki: Palmeniakustannus. 167–190.
- Ketonen, R., Launonen, K., Ikonen, A., Salmi, P., Palmroth, A., Röman, M. & Mattinen, A. 2014. Kieli ja viestintä. Teoksessa T. Siiskonen, T. Aro, T. Ahonen & R. Ketonen (toim.)

Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. Jyväskylä: PS-kustannus. 204–205.

Ketonen, R., Palmroth, A., Röman, M., Salmi, P. & Poikkeus, A-M. 2004. Kieli ja kommunikaatio. Teoksessa T. Siiskonen, T. Aro, T. Ahonen & R. Ketonen (toim.) Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. Jyväskylä: PS-kustannus. 176–188.

Kivijärvi, T. 2017. Vieras- ja monikielisen lapsen ja perheen tukeminen. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus. 250–262.

Kotimaisten kielten keskus. 2020. Vinkkejä ohjetekstin tekijöille [viitattu 12.3.2020]. Saatavissa: https://www.kotus.fi/ohjeet/virkakieliohjeita/ohjeita_ohjeiden_tekijoille

Kuusisto, A. 2010. Kulttuurillinen, kielellinen ja katsomuksellinen monimuotoisuus päiväkodissa: Haasteita ja mahdollisuuksia [viitattu 25.11.2019]. Saatavissa: <http://docplayer.fi/9039861-Kulttuurinen-kielellinen-ja-katsomuksellinen-monimuotoisuus-paivakodissa-haasteita-ja-mahdollisuuksia-arniika-kuusisto.html>

Kömi, A. 2010. Kuvat vuorovaikutuksen tukena: Kokemuksia kuvakommunikaation hyödyntämisestä Haukiluoman päiväkodissa. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö [viitattu 10.12.2019]. Saatavissa: <https://docplayer.fi/5843832-Anna-komi-kuvat-vuorovaikutuksen-tukena-kokemuksia-kuvakommunikaation-hyodyntamisesta-haukiluoman.html>

Lahden kaupunki. 2019. Mustikkamäen päiväkotit [viitattu 25.9.2019]. Saatavissa: <https://www.lahti.fi/palvelut/varhaiskasvatus/paivakodit/mustikkamäen-päiväkotit>

Lahden kaupunki. 2012. Suunnitelma S2-opetuksen järjestämisestä Lahden varhaiskasvatuksessa [viitattu 25.9.2019]. Saatavissa: <https://www.lahti.fi/PalvelutSite/VarhaiskasvatusSite/Documents/Suunnitelma%20S2-opetuksen%20järjestämisestä%20Lahden%20varhaiskasvatuksessa.pdf>

Laine, T. 1993. Aistillisuus, kehollisuus ja dialogisuus. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research. Jyväskylän yliopisto.

Merikoski, H. 2011. Viittomat, kuvat ja piirtäminen viestinnän tukena lapsen arjessa. Teoksessa Huhunanen, K. (toim.) Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät Suomessa. Kehitysvammaliitto ry.

Moskal, M. 2016. Language and cultural capital in school experience of Polish children in Scotland. *Race Ethnicity and Education* 19 (1), 141–160.

Mustikkamäen päiväkodin perehdytyskansio. 2019. Mustikkamäen päiväkotikieliväestö [viitattu 1.10.2019]. Ei saatavissa.

Mäkelä, T. 2007. Miksi äidinkieli tarvitsee tukea? Teoksessa S. Latomaa (toim.) Äidinkielen koulutuksen kallis. Opas oman äidinkielen opetukseen. Helsinki: Opetushallitus, 14–15.

Opetushallitus. 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018 [viitattu 25.9.2019]. Saatavissa:

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2020. Varhaiskasvatus [viitattu 19.2.2020]. Saatavissa: <https://minedu.fi/varhaiskasvatus>

Paavola, H. & Talib, M-T. 2010. Kulttuurinen moninaisuus päiväkodeissa ja koulussa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Papunet. 2019. Kuvatyökalu [viitattu 19.2.2020]. Saatavissa: <http://papunet.net/materiaalia/kuvatyökalu>

Papunet. 2018. Millaiset kuvat? [viitattu 29.1.2020]. Saatavissa: <http://papunet.net/tietoa/millaiset-kuvat>

Peda.net. 2017. Varhaiskasvatuksen suunnitelma 2017. Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä [viitattu 19.2.2020]. Saatavissa: <https://peda.net/opetusuunnitelma/vasu-2017-pohja/4/4lkojhl>

Ranua. 2019. Suomi toisena kielenä (S2) -opetus varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa [viitattu 22.10.2019]. Saatavissa: <http://paatokset.ranua.fi/d5web/kokous/20181377-5-1.PDF>

Rapo, M. 2011. Kuka on maahanmuuttaja? Tilastokeskus [viitattu 26.9.2019]. Saatavissa: https://www.stat.fi/artikkelit/2011/art_2011-02-15_003.html?s=0

Rautamies, E., Laakso, M-L. & Poikonen, P-L. 2011. Haastavasti käyttäytyvä lapsi – kodin ja päivähoiton kasvatusyhteistyö koetuksella. Teoksessa T. Aro & M-L. Laakso (toim.) Taaperosta taitavaksi toimijaksi. Itsesäätelytaitojen kehitys ja tukeminen. Jyväskylä: Niilo Mäki Instituutti. 192–215.

Ritala, P. 2013. Johdatus tutkimusmetodologiaan. Lappeenrannan yliopisto [viitattu 23.1.2020]. Saatavissa: https://developmentcentre.lut.fi/digi/Moodle_pohjat/Ritala_Johdatus%20tutkimusmetodologiaan%202013.pdf

Rumbaut, R. 2007. Ages, Life Stages, and Generational Cohorts: Decomposing the Immigrant First and Second Generation in the United States. Alejandro Portes & Josh DeWind (eds.), Rethinking Migration: New Theoretical and Empirical Perspectives. Oxford: Berghahn Books.

Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Turun ammattikorkeakoulu [viitattu 11.3.2020]. Saatavissa: <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522163738.pdf>

Soila, M. 2019. Varhaiskasvatuksen opettaja. Mustikkamäen päiväkoti. Haastattelu 30.9.2019.

Teiss, K. 2007. Varhaislapsuuden merkitys oman äidinkielen ylläpitämisessä ja kaksikieliseksi kehittymisessä. Teoksessa S. Latomaa (toim.) Äidinkieli kullaan kallis. Opas oman äidinkielen opetukseen. Helsinki: Opetushallitus, 16–25.

TENK. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa [viitattu 17.12.2019]. Saatavissa: https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 2019. Lastensuojelun käsikirja. Lapsen osallisuus [viitattu 14.2.2020]. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lapsen-osallisuus>

Tikka-Ugucioni, J. 2016. Monikulttuurinen varhaiskasvatusympäristö: ”Kasvetaan kahden kulttuurin kansalaisiksi”. Jyväskylän yliopisto. Pro gradu -tutkielma [viitattu 25.9.2019]. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/49035/URN:NBN:fi:jyu-201603091802.pdf?sequence=1>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Turun kaupunki. 2019. Maahanmuuttajalasten päivähoido ja varhaiskasvatus [viitattu 25.9.2019]. Saatavissa: <https://www.turku.fi/paivahoito-ja-koulutus/paivahoito-ja-esiopetus/paivakodit-turussa/monikulttuurinen-paivahoito>

Varhaiskasvatuslaki 540/2018.

Virtanen, H. 2012. Selkokielen käsikirja. Tampere: Tammerprint Oy.

Vilkkä, H. 2017. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-kustannus.

von Grünigen, R., Kochenderfer-Ladd, B., Perren, S. & Alsaker, F. D. 2012. Links between local competence and peer relations among Swiss and immigrant children: the mediating role of social behavior. *Journal of School Psychology* 50 (2), 195–213.

Liite 2. Tutkimuslupa

LAMK		TUTKIMUSLUPA-ANOMUS Opinnäytelyö
1. Opinnäytelyön tekijä(t)	Nimi Koulutusala Koulutusvastuu/pääaine	Jessica Viitalangan sosiaali- ja terveysala sosiaalipedagoginen kasvatustieteiden opettajankoulutus
	Sähköposti Puhelin	Jessica.Viitalangan@stud.lamk.fi 050 380 5439
2. Opinnäytelyön tavoite ja tarkoitus (mihin tarkoitukseen ja mitä tietoa kerätään)	Luomala-aikataulun voimaantuloon liittyvä tutkimus, jolla selvitetään, miten sosiaalipedagoginen kasvatustieteiden opettajankoulutus vastaa koulutuksen tarpeeseen ja osallisuuden edistämiseen.	
3. Menetelmä esim. Webropol-kysely	Linjallinen kysely	
4. Aikataulu ja toteutus (esim. valmis arvioitu pvm)		
5. Laajuus (esim. montako kysymystä ja minkätyyppisiä)	3-4 avointa kysymystä	
6. Kohderyhmä (esim. opiskelijaryhmä, kuinka monta opiskelijaa)	henkilötö	
7. Eettiset lähtökohdat (aineiston suojaus ja säilytystapa)	nimien kysely	
8. Opinnäytelyön ohjaaja	Matti Raut	

Noudatan Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisemia hyvän tieteellisen käytännön menettelytapoja: http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf
 Anomuksen liitteenä on opinnäytelyön ohjaajan hyväksymä suunnitelma sekä ohjaajan lausunto.

Anomuksen palautus: Palauta lomake oman koulutusalasi johtajalle.

Hakijan allekirjoitus
 Lohi _____ 30.9.2019 _____
 Paikka Päiväys Allekirjoitus ja nimen selvennys

Tutkimusluvan myöntäjä
 LAHDESSA _____ 30.9.2019 _____
 Paikka Päiväys Allekirjoitus ja nimen selvennys

9. Päätös (luvan myöntäjä täyttää)	☒ Tutkimuslupa myönnetään ☐ Tutkimuslupaa ei myönnetä
	Perustelut: PÄIVÄKODIN TARPEESEEN LIITTYVÄ TUTKIMUS JA YHTEISTYÖKUVIO

päivitetty 30.8.2018